

6 manieren voor online consultatie

Hoe betrek je inwoners bij lokale
beleidsbeslissingen?

**Betrek je burgers bij het lokale
bestuur**

citizenlab.co Copyright - Alle rechten
voorbehouden 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Wanneer betrek je inwoners?	3
Welke methoden zijn er?	9
Peilingen	10
Analyse van opties	12
Enquêtes	14
Burgerbegrotingen	16
Ideeën verzamelen	18
Burgervoorstellen	20
Conclusie	22

Geschreven en gepubliceerd door CitizenLab NV -
Anspachlaan 65, 1000 Brussel, België -
BE 0638.901.287
www.citizenlab.co
© 2020 CitizenLab

Alle rechten voorbehouden.
Deze gids mag in geen enkele vorm worden
gereproduceerd zonder toestemming van de uitgever.
Voor toestemming, contacteer hello@citizenlab.co

Inleiding

Als gemeente wil je inwoners mogelijk online betrekken bij het lokaal beleid. Maar waar begin je? Veel lokale overheden ervaren de meerwaarde van digitale participatie als aanvulling op de bestaande offline participatie-inspanningen. Tegenwoordig zijn er verschillende mogelijkheden om inwoners te raadplegen, variërend van offline deliberatie tot online stemmingen. De methoden binnen het digitale domein bieden mogelijkheden om de participatie-ambities van jouw gemeente te bereiken, maar elke aanpak brengt ook specifieke kansen en uitdagingen met zich mee.

De allereerste vraag om binnen de gemeente een antwoord op te bieden is deze: **wat hopen jullie te bereiken?** Is het de bedoeling om het vertrouwen of de consensus onder de inwoners te vergroten? Zoeken jullie steun voor een bepaald beleidsplan? Of staan jullie ervoor open om samen met burgers het beleid te co-creëren? Prioriteiten stellen helpt om te beslissen welke methode(n) het best bij jullie noden passen, en hoe een specifiek participatieproject het best op poten kan worden gezet.

Deze gids biedt een overzicht van de verschillende methoden voor online consultatie en de voorwaarden waaronder deze het beste werken. De voor- en nadelen van alle participatiemethoden passeren de revue, net als de implicaties van het moment in de beleidscyclus waarop je je burgers betreft. Er is geen gouden regel voor succesvolle burgerparticipatie: projecten zullen altijd maatwerk vergen, ook online. Wat goed werkt verschilt vaak per gemeente, wat betekent dat elk proces een zekere mate van trial-and-error vereist. Maar uiteindelijk verrijkt de combinatie van verschillende participatiemodellen, methoden en momenten samen het democratisch proces.

Heb je vragen of opmerking na het lezen van deze gids?
Neem dan gerust contact met ons op!

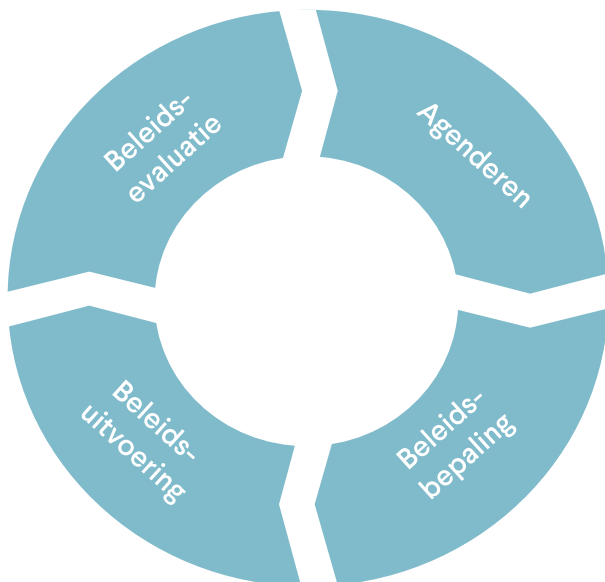
Wanneer betrek je inwoners?

Doorlopende burgerparticipatie is iets waar veel gemeenten naar streven, maar slechts enkelen lijken te bereiken. In de praktijk hebben overheden vaak niet de middelen om hun inwoners bij elke stap van de beleidscyclus te betrekken, maar het is essentieel om dit als einddoel voor ogen te houden.

De beleidscyclus dient als een uitstekend kader om beter te begrijpen hoe een mix van participatie-instrumenten kan bijdragen aan een meer structurele betrokkenheid van burgers bij het lokaal beleid.

In welke fase van het beleidsproces gaan jullie burgerbetrokkenheid faciliteren? Die beslissing, die in handen ligt van de gemeente, beïnvloedt het resultaat van een participatieproject, en daardoor ook de beleidsbeslissing. Als het niet mogelijk is om inwoners in meerdere fasen te raadplegen, zal er een bewuste beslissing moeten worden genomen over het best mogelijke moment. Het volgende overzicht biedt een leidraad die helpt om een beslissing te nemen die aansluit bij je participatiedoelstellingen.

1. Agenderen

Bepalen welke zaken als eerste worden behandeld

De eerste fase van de beleidscyclus focust op het identificeren van problemen en het prioriteren van beleidsvraagstukken binnen de gemeente. De politieke agenda kan natuurlijk door gemeenteraadsleden worden bepaald, maar door rechtstreeks naar inwoners te luisteren, komen de noden van de gemeenschap aan het licht. Burgers in deze fase raadplegen is een **bottom-up vorm van burgerparticipatie**, aangezien ze vanaf het allereerste moment betrokken zijn en zelfs mogen beslissen welk beleidsproces überhaupt gestart wordt.

Het helpt om de noden van inwoners beter te begrijpen. Burgers vanaf het eerste moment betrekken zorgt voor een kleiner risico op verrassingen later in de cyclus. Inwoners hebben een directe invloed op de beleidsagenda en hebben dan ook echt het gevoel dat er naar hen wordt geluisterd. Burgers in deze startfase betrekken biedt dus een uitstekende kans om het onderlinge vertrouwen tussen inwoner en lokale overheid te versterken.

2. Beleidsbepaling

Het bedenken van oplossingen

Beleidsbepaling gaat een stap verder en betreft de burgers bij de ontwikkeling van het daadwerkelijke beleid. Input, deliberatie en debat is nog mogelijk, maar er zijn wel al beleidslijnen zichtbaar. Participatie in deze fase helpt het **draagvlak voor beleid te vergroten door een dialoog aan te gaan** met inwoners, en ofwel beleidsvoorstellen aan hen voor te stellen of samen met hen oplossingen voor deze vraagstukken te creëren. Dit vergt een tijdsinverstering, maar het zal zich uiteindelijk terugbetalen in sterker beleid.

Het betrekken van inwoners bij deze fase helpt om oplossingen uit de grond te stampen en collectieve intelligentie aan te boren. Burgers weten wat er speelt en hebben daarom een beter beeld op het nodige beleid. Hen vroegtijdig betrekken zorgt voor een grotere kans op gepaste oplossingen. Stel dat de stad een verkeersprobleem heeft: mogelijk overweegt de gemeenteraad om rij-beperkingen op te leggen, terwijl collectieve intelligentie aangeeft dat er kwalitatiever openbaar vervoer nodig is.

3. Beleidsuitvoering

Het opzetten van een actieplan

In deze fase betreft je de inwoners om beleid om te zetten in **concrete acties**. Burgers kunnen helpen om het beleid te concretiseren, bijvoorbeeld door budgetten toe te wijzen aan specifieke ideeën en implementaties. Ook wanneer het beleid geformuleerd is, stimuleert participatie de dialoog over het plan, voorstel of besluit in kwestie. En dat ondersteund op zijn beurt bij het creëren van een draagvlak voor het beleid. Stel: er is bepaald dat er beter openbaar vervoer nodig is, betekent dat dan er meer bussen worden ingezet of dat deze goedkoper moeten worden?

Het beleid wordt concreter doordat er duidelijke actiepunten worden vastgesteld. De betrokkenheid van burgers wordt meer beloond, omdat het beleid door hun hulp tastbaarder is geworden. De participatie leidt tot concrete resultaten die inwoners in hun dagelijks leven kunnen zien, zeker als het gaat om de uitvoering van lokaal beleid.

4. Beleidsevaluatie

Het meten van resultaat

Aan het einde van de beleidscyclus kan je je inwoners betrekken bij het evalueren van de beleidsimplementatie. Door hen vragen te stellen over het proces krijg je **zicht op de invloed van het beleid en ontdek je of het volstaat**. Hoewel deze fase vaak wordt overgeslagen kan input tijdens de evaluatiefase helpen met het identificeren van zowel problemen als verbeteringen, en kan het zorgen voor een nieuwe beleidscyclus die samen met de inwoners wordt gestart.

Participatie in deze fase biedt de kans om beleidsbeslissingen te beoordelen vanuit het perspectief van de burger. Dit kan de transparantie en verantwoordingsplicht van je gemeente vergroten, vertrouwen opbouwen, en ervoor zorgen dat budgetten adequaat worden toegewezen.

Dus, in welk stadium gaan jullie inwoners betrekken?

Hoewel veel lokale overheden al online burgerparticipatie implementeren, gebeurt dit te vaak alleen in de laatste fase van de beleidscyclus. Inwoners worden pas gevraagd om hun mening te geven eens de agenda en het beleid geformuleerd zijn.

Het is beter om laat om advies te vragen, dan helemaal niet. Het is echter bewezen dat **participatie de grootste meerwaarde heeft aan het begin van het beleidsproces**. Door inwoners te betrekken bij de agenda-vorming wordt meteen duidelijk wat de belangrijkste kwesties zijn. Luisteren tijdens deze fase kan inwoners inspireren om later in de cyclus opnieuw te participeren, bijvoorbeeld door bij te dragen aan de oplossingen of het implementeren van het beleid. Het vroegtijdig betrekken van burgers zou dus voor elke gemeente een prioriteit moeten zijn: het kan voorkomen dat er last-minute problemen opduiken en helpt om de legitimiteit en het vertrouwen te versterken!

Tiago C. Peixoto, Senior Public Researcher bij de WereldBank:

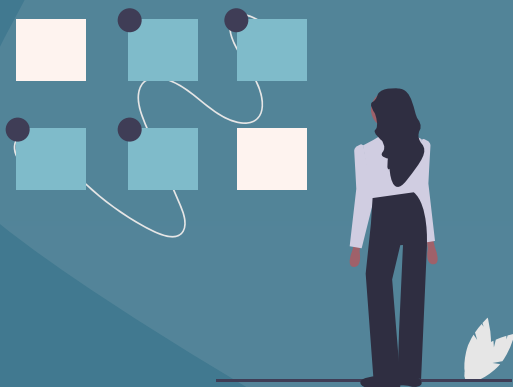
“Burgers in een vroeg stadium bij het proces betrekken, kan het vertrouwen in het proces en daarmee het democratische systeem ten goede komen.”

MAAR... Voordat je inwoners vraagt om de agenda te bepalen of bij te dragen aan de beleidsformulering, moet er **voldoende politieke wil en draagvlak zijn binnen de gemeenteraad**. Als je beloftes niet kan waarmaken, kan dit het tegenovergestelde effect hebben van wat je hoopt te bereiken, en dus het vertrouwen tussen de raad en de gemeenschap schaden.

Welke methoden zijn er?

In elke van de vier fasen kan je gebruik maken van de verschillende participatiemethoden, maar bepaalde methoden passen beter bij een specifieke fase. Hoe ontdek je welke methode het beste bij jouw participatieproject past? Vaak is het een kwestie van vast te leggen wat de gemeentelijke ambities zijn, welke middelen er zijn, en in welke fase van de beleidscyclus het overleg gefaciliteerd zal worden. Daarnaast is het ook belangrijk om te bepalen hoeveel controle de gemeente daadwerkelijk bereid is om aan haar inwoners toe te kennen.

Hieronder bespreken we **6 veelvoorkomende online participatiemethoden** en enkele succesvolle voorbeelden die je kunnen inspireren om je eigen participatieproject op te starten. Sommige methoden verschillen enorm van elkaar, andere zijn nauw met elkaar verbonden. Het gaat er uiteindelijk om dat gemeenten de juiste mix-en-match te vinden om hun inwoners zo goed mogelijk te betrekken.

1. Peilingen

mate van betrokkenheid

Is er een specifieke vraag om aan de inwoners voor te leggen? Een peiling is een snelle en eenvoudige manier om te ontdekken hoe de gemeenschap denkt over een specifiek voorstel. Door burgers te betrekken bij een heldere, gesloten vraag, krijg je als gemeente **duidelijk inzicht** in de overheersende mening.

Als je deelnemers om persoonlijke informatie vraagt kan een analyse van deze gegevens onthullen of de meningen afhankelijk zijn van verschillende demografische groepen, en of de peiling representatief is voor de gehele gemeenschap. Overweeg binnen de gemeenteraad zorgvuldig of het verzamelen van specifieke gegevens de besluitvorming al dan niet zal verrijken. Met het oog op privacy is het cruciaal om enkel die gegevens te vragen die relevant zijn voor het project in kwestie.

Overweeg deze methode als

- Er een **specifieke vraag** is om aan inwoners voor te leggen;
- Deze vraag **neutraal** kan worden gesteld, zodat de antwoorden van burgers niet worden beïnvloed;
- Het mogelijk is om vooraf uit te leggen **hoe het resultaat in acht wordt genomen**, bijvoorbeeld of het de besluitvorming echt zal bepalen of enkel beïnvloeden;
- De gemeenteraad is op zoek naar een duidelijke richting en **inzicht in de bredere publieke opinie**;
- De gemeenteraad is op zoek naar een **makkelijke manier** om de input van inwoners te verzamelen.

Voor- en nadelen

- + Het is een **relatief eenvoudig en laagdrempelig project**, zowel om op te zetten als om aan mee te doen. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om van een grote groep mensen een duidelijk antwoord te krijgen op een prangende vraag.
- De resultaten van een peiling laten **geen creativiteit, nuance of dialoog** toe. Dit kan in extreme gevallen bijdragen aan polarisatie in de gemeente.

Case study

Kortrijk, België

De stad Kortrijk lanceerde een online peiling op haar participatieplatform. Inwoners werden geraadpleegd over een maandelijkse autovrije zondag in het stadscentrum. De peiling was toegankelijk voor alle inwoners ouder dan 16 jaar. De stad lanceerde een communicatiecampagne om ervoor te zorgen dat alle kiezers duidelijk geïnformeerd waren over de pro- en contra-argumenten. Er werd besloten dat de uitslag bindend zou zijn als tenminste 2.000 burgers deelnamen, en het verschil in stemmen minimaal 2,5 procentpunt zou zijn.

Het resultaat: In slechts één week brachten bijna **10.000 inwoners** online hun stem uit, waarvan 52% tegen een maandelijkse autoloze zondag. Van alle stemgerechtigde burgers nam 16% deel aan deze peiling en beïnvloedde zo de beslissing van de stad Kortrijk.

2. Analyse van opties

Stel: de gemeenteraad wil een stadsplein renoveren en heeft vijf beleidsopties uitgewerkt. Deze voorstellen zijn allemaal financieel haalbaar en voldoen aan de belangrijkste criteria. Maar welk voorstel is het beste? Dit is een uitstekende gelegenheid om inwoners te betrekken en naar hun mening te vragen.

Bij het analyseren van opties **leggen gemeenten enkele duidelijke plannen voor aan hun burgers**, inclusief bijbehorende informatie en overwegingen. Inwoners krijgen de kans om (online) over deze voorstellen in discussie te gaan en uiteindelijk hun definitieve keuze doorgeven via een stemming. Omdat verschillende scenario's via overleg "op de proef worden gesteld" zorgt deze methode ervoor dat voorstellen verbeterd (of herzien) kunnen worden, en dat eerder genomen beslissingen weer ter discussie kunnen komen te staan. Om dit proces vlot te doen verlopen is het wel cruciaal om de relevante verschillen tussen de voorstellen helder te communiceren, zodat inwoners geïnformeerd en weloverwogen een keuze kunnen maken.

Overweeg deze methode als:

- De gemeenteraad **één voorstel moet kiezen uit meerdere** uitgewerkte beleidsvoorstellen;
- **Raadsleden bereid zijn om eender van deze voorstellen te aanvaarden**, mocht het gekozen worden;
- Er een duidelijk **overzicht is van pro- en contra-argumenten** per voorstel, zodat dit kan worden gedeeld met de inwoners;
- De gemeente wil weten **welke argumenten burgers hebben** en input wil krijgen op de specifieke voorstellen;

Voor- en nadelen

- +** **Het betreft bewoners bij concrete beslissingen**, biedt hen een duidelijk beeld over de mogelijke opties, en helpt hen zo een geïnformeerde beslissing te nemen.
- Het kan lastig zijn om alle nuances per optie goed over te brengen. Als overheid ben je verplicht om voldoende achtergrondkennis te delen. Dit kan een combinatie van online & offline methoden vragen (bijv. bijeenkomsten of visualisaties van scenario's), maar hiervoor is een grotere inspanning nodig.

Case study

Marche-en-Famenne, België

Marche-en-Famenne, een kleine stad in de Belgische provincie Luxemburg, lanceerde een online participatieplatform om burgers te betrekken bij de toekomst van de "Place aux Foires", het lokale plein. De stad vroeg inwoners om hun twee favoriete architecturale plannen te kiezen uit vier mogelijke opties. De burgers werden gevraagd om hun mening te geven over de esthetische kwaliteit, de creativiteit en de originaliteit van de vier ingediende ontwerpen.

Het resultaat: Meer dan **10% van de totale bevolking** registreerde zich op het digitale platform, er werd maar liefst 2.342 keer gestemd, en er werden 400 reacties achtergelaten. Het winnende voorstel kreeg 604 stemmen en werd na een laatste analyse ook door de lokale overheid geaccepteerd.

3. Enquêtes

mate van betrokkenheid

Aan de hand van enquêtes kunnen gemeenten hun inwoners uitgebreider naar hun mening polsen dan via een simpele stemming. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om voorstellen te rangschikken en om meerkeuze- of demografische vragen te stellen. In combinatie met een stemming kan een enquête **inzicht bieden in hoe de prioriteiten van burgers variëren** naargelang hun locatie, leeftijd of inkomen.

Enquêtes kunnen preciezer resultaten opleveren dan andere methoden, maar het proces is niet echt collaboratief voor inwoners. Bij het opstellen van een enquête is het belangrijk om rekening te houden met een neutrale vraagstelling, om inclusie te verhogen en het potentiële uitvalpercentage te verminderen. Als je gemeente de mening van burgers wil krijgen binnen een gecontroleerde en gesloten omgeving, dan kan een enquête een uitkomst bieden.

Overweeg deze methode als:

- De gemeenteraad **meer inzicht** wil in hoe inwoners ergens over denken (en waarom);
- Er **geen eenvoudiger manier** is om dezelfde inzichten te verkrijgen (bijv. via een stemming);
- De **gegevens nog niet beschikbaar zijn** (bijv. via eerder onderzoek);
- De **verzamelde informatie nodig is** voor een geïnformeerde en gerechtvaardigde besluitvorming.

Voor- en nadelen

- + Enquêtes bieden een relatief **makkelijk inzicht** in hoe burgers een bepaalde beleidskwestie ervaren, en laten meer nuancering en argumentatie toe dan peilingen.
- Deze methode heeft een **laag niveau van betrokkenheid**, omdat het enkel eenrichtings-communicatie over vaststaande vragen faciliteert en er dus geen dialoog mogelijk is.

Case study

Hollands Kroon, Nederland

De Nederlandse gemeente Hollands Kroon lanceerde haar digitale participatieplatform bewust met een laagdrempelige enquête om veel inwoners kennis te laten maken met het platform. Inwoners mochten meedenken welke kunstobjecten langs de waterkant tussen het Amstelmeer en het IJsselmeer zouden komen te staan, als onderdeel van een buitententoonstelling. Het doel van deze kunstvaarroute was om pleziervaart leuker te maken, en dus mochten de inwoners beslissen! Omdat de gemeente wilde weten wat inwoners precies van elk kunstwerk vonden, werd er een enquête opgezet.

Het resultaat: Uiteindelijk werd er **174 keer gestemd** en kregen 6 kunstenaars het goede nieuws dat hun kunstwerk deel zou uitmaken van de vaarroute. Daarnaast was het een mooie start voor het platform van de gemeente, waarop sindsdien al twee nieuwe participatieprojecten zijn gestart.

4. Burgerbegrotingen

mate van betrokkenheid

Burgerbegrotingen zijn een zeer krachtig participatieinstrument omdat ze **burgers rechtstreeks betrekken bij het toewijzen van gemeentelijke budgetten**. Inwoners kiezen de projecten die volgens hen stadsinvestering moeten krijgen, en wijzen een budget toe uit een speciaal daarvoor bestemd fonds. Sommige steden vragen burgers om het budget te verdelen over verschillende scenarios; andere beginnen met een ideeën verzameling, gevolgd door een analyse- en budgetteringsfase. Burgerbegrotingen worden vaak gebruikt in combinatie met andere participatiemethoden.

Een burgerbegroting kan erg **leerzaam** zijn omdat het inwoners toelaat om een afweging te maken. Zeker bij grootschalige burgerbegrotingen, waar veel budget te verdelen is, leidt deze methode mogelijk tot meer begrip voor de beperkingen binnen een begroting. Als een inwoner 60% van het budget aan een bepaald project besteedt, gaat die er indirect mee akkoord dat een andere project minder financiering krijgt. Deze les versterkt de legitimiteit van de besluitvorming en kan begrip kweken voor lastige overheidsbeslissingen. Kleinschalige burgerbegrotingen, zoals buurtbudgetten, bieden niet altijd deze leerzame inzichten, maar blijven belangrijk: ze bieden inwoners via budgettoewijzingen de mogelijkheid om rechtstreeks invloed uit te oefenen op lokaal beleid.

Overweeg deze methode als

- De gemeente **inwoners bewuster wil maken** van het budgetteringsproces;
- De **voorwaarden voor de uitvoering** van de burgerbegroting duidelijk zijn;
- De voorgestelde projecten haalbaar zijn en er **daadwerkelijk budget beschikbaar is** om te verdelen;
- De gemeenteraad **voorrang wil geven aan verschillende projecten** en deze een budget toewijzen, in plaats van één project uit verschillende opties te kiezen.

Voor- en nadelen

Het beslissen over uitgaven en het delegeren van macht dat eigen is aan deze methode zorgt voor **tastbare resultaten**. Het maakt budgettering, wat vaak een gesloten proces is, openbaar en draagt zo bij aan de legitimiteit van de gemeente.

Als burgerbegrotingen slecht beheerd worden kunnen ze **onrealistische verwachtingen** wekken bij deelnemers. Als inwoners weinig bevoegdheid krijgen, door bijvoorbeeld strikte overkoepelende doelstellingen of beperkte budgetten, werkt deze methode niet.

Case study

Wortegem-Petegem, België

De Oost-Vlaamse gemeente Wortegem-Petegem liet inwoners mee beslissen welke buurtgerichte projecten budget zouden krijgen. De raad maakte **€100.000** vrij voor de implementatie van burgervoorstellen. Inwoners konden eerst twee maanden lang ideeën indienen, zowel online als offline. De gemeente selecteerde 40 voorstellen en burgers konden een maand lang op hun drie favoriete projecten stemmen.

Het resultaat: 14% van de stemgerechtigde inwoners bracht een stem uit, waardoor 27 burgervoorstellen uiteindelijk een budget van in totaal €99.450 kregen toegewezen. Daarnaast engageerde de gemeenteraad zich om alle winnende projecten binnen ca. 6 maanden uit te voeren.

5. Ideeën verzamelen

Ideeën verzamelen is een **manier om de collectieve intelligentie van de gemeenschap aan te boren en nieuwe ideeën te verzamelen over vooraf gedefinieerde onderwerpen**. Deze methode stelt lokale overheden in staat om participatie direct bij te laten dragen aan beleidsformulering of -ontwikkeling. Het verzamelen van ideeën is een complexer proces dan een eenvoudige stemming, en vereist een grotere betrokkenheid van de burgers en de gemeente. De participatiegraad is dan ook vaak lager dan bij stemmingen, maar kan ook sneller leiden tot kwalitatieve bijdragen en het ontstaan van nieuwe oplossingen.

Nadat de ideeën zijn verzameld worden ze door de lokale overheid geanalyseerd en mogelijk aan inwoners voorgelegd via een poll, enquête of burgerbegroting. Bij ideeën verzamelen is het belangrijk dat overheden het proces structureren en duidelijkheid verschaffen over de criteria die worden gebruikt om de ideeën te selecteren.

Overweeg deze methode als:

- De gemeente **nieuwe oplossingen** wil vinden en de prioriteiten van inwoners wil onderzoeken;
- De **kwaliteit van de bijdragen** belangrijker is dan de kwantiteit;
- Er een **duidelijk plan is om de ideeën te verwerken en te selecteren**, en de raad ervoor open staat om dit plan met inwoners te delen;
- De administratie vastbesloten is om **feedback te geven op de ideeën** die door burgers worden gedeeld, en bereid is om de bijdragen serieus te overwegen.

Voor- en nadelen

- + Deze methode **benut de collectieve intelligentie en creativiteit** van de gemeenschap. Inwoners kunnen nieuwe mogelijkheden bieden om problemen aan te pakken. Daarnaast krijgt de gemeente inzicht in de belangrijkste trends door verzamelde ideeën te clusteren; uit de terugkerende thema's of oplossingen kan je conclusies trekken. Het CitizenLab-platform biedt zo bijvoorbeeld de mogelijkheid om dit op grote schaal ideeën te analyseren en te clusteren.
- Als de ideeën op een online platform verzameld zijn, zijn er tools om de analyse te ondersteunen, maar het analyseren zelf of het inzetten van tools kan **expertise of middelen vereisen**. Burgers namen de tijd om hun ideeën te delen, dus moet de gemeente ook de tijd nemen om feedback te geven. Het is niet altijd mogelijk om op elk idee afzonderlijk te reageren, maar de gemeente heeft de verantwoordelijkheid om te verklaren waarom (populaire) ideeën niet aangenomen worden.

Case study

Leuven, België

De Vlaamse stad Leuven heeft de ideeën van haar burgers verzameld als basis voor het strategisch meerjarenplan van 2020-2025. Op het online participatieplatform van de stad Leuven konden inwoners ideeën voor de stad te delen en stemmen op de ideeën van medeburgers.

Het resultaat: Meer dan **3.000 inwoners** registreerden zich op het platform en deelden samen **2.331 unieke ideeën**. Deze ideeën kregen samen maar liefst **31.492 stemmen**, en 91% hiervan was ten gunste van een idee. Niet geheel onbelangrijk: de stad gaf een **officiële reactie op 96%** van de ingestuurde ideeën. Op basis van al deze suggesties was het voor Leuven mogelijk om vijf overkoepelende thema's te identificeren: mobiliteit, ruimtelijke ordening, natuur, wonen en duurzame ontwikkeling. De strategische planning van de stad is gebaseerd op deze inzichten, en zelfs op enkele specifieke ideeën.

6. Burgervoorstellen

Burgers nemen steeds vaker het heft in handen om zaken in hun gemeenschap te veranderen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de toenemende populariteit van burgervoorstellen, **een continue vorm van bottom-up participatie die niet per se past binnen de beperkingen van een specifiek project, tijdlijn of beleidscyclus.**

Door het verzamelen van handtekeningen of stemmen krijgen inwoners de kans om op elk moment de politieke agenda te bepalen door zelf een onderwerp te agenderen. Nationaal is deze vorm van participatie vaak gereguleerd onder de noemer burgerinitiatief, maar ook op lokaal niveau is het van belang om deze vorm van te stimuleren. De lokale overheid heeft dus de verantwoordelijkheid om dit proces te faciliteren via duidelijke richtlijnen. Vaak stelt de gemeenteraad vooraf een drempel van het aantal benodigde handtekeningen vast. Zodra deze wordt behaald krijgt het voorstel in principe officiële reactie van de stad, maar een gemeente kan zich ook engageren tot verdere acties.

Overweeg deze methode als:

- De gemeenteraad streeft naar een **continue dialoog** met inwoners buiten vooraf gedefinieerde beleidscyclus, tijdlijnen of projecten;
- De gemeente **inzicht** wil in wat inwoners belangrijk vinden, en open wil staan voor nieuwe agendapunten;
- Er **duidelijke criteria zijn** om de verwachtingen van inwoners te beheren en te bepalen welke voorstellen verdere actie vereisen.

Voor- en nadelen

Deze methode stelt burgers in staat om kwesties die hen na aan het hart liggen op een **laagdrempelige manier te agenderen**, terwijl overheden met duidelijke communicatie de controle behouden over de voorwaarden en verwachtingen.

Als je gemeente het intern niet gewend is om burgervoorstellen te verwerken **kan dit wat inspanning vergen**. Voordat je deze vorm van participatie kiest is het belangrijk om duidelijke interne en externe richtlijnen over de exacte processen vast te leggen, en er zo voor te zorgen dat je je beloften kan waarmaken.

Case study

Lokeren, België

De Oost-Vlaamse gemeente Lokeren bood inwoners de mogelijkheid om voorstellen in te dienen op haar participatieplatform. Het lokale platform telde verschillende participatieprojecten, die maar liefst 1333 geregistreerde gebruikers aangetrokken. De stad Lokeren bepaalde dat voorstellen binnen de 90 dagen minimaal 100 stemmen moeten ontvangen. Lukt dit? Dan worden de initiatiefnemers uitgenodigd om het plan voor te leggen aan de participatiewerkgroep. Als een voorstel 335 stemmen krijgt, wordt het idee automatisch op de agenda van de gemeenteraad geplaatst, waar initiatiefnemers het mogen komen toelichten.

Het resultaat: sinds de lancering van deze participatiemethoden zijn er **24 unieke burgervoorstellen** gelanceerd. Hiervan hebben 3 voorstellen het eerste criterium van 100 stemmen behaald, waardoor de suggesties nu binnen de gemeente worden besproken.

Conclusie

Hoe en in welke fase betreft jouw gemeente de inwoners bij de beleidscyclus? Ondanks de suggesties en voorwaarden in dit overzicht **blijven participatieprojecten altijd maatwerk.**

Kleinere participatieprojecten, met een lager niveau van betrokkenheid of die later plaatsvinden in de beleidscyclus, kunnen een opstap zijn om binnen de administratie gewend te raken aan burgerparticipatie. Dit soort projecten kan echter niet als excuus worden gebruikt. Als lokale overheden inwoners echt willen betrekken, **moet het einddoel altijd zijn om hen eerder in de beleidscyclus te betrekken en beleid zo te co creëren.**

Dit is niet altijd even haalbaar, dus is het aan de gemeenteraad om een goede participatiemix in de lokale democratie tot stand te brengen. Uiteindelijk zijn er meerdere manieren om burgers te betrekken en zo de representatieve democratie aan te vullen. Deze methoden sluiten elkaar allesbehalve uit; **een combinatie zal net leiden tot omvattendere democratische processen, op alle niveaus:**

- **Deliberatieve democratie**

De populariteit van de deliberatieve democratie is de laatste jaren drastisch toegenomen. Deze stijging valt deels te verklaren door succesvolle doorbraken op moeilijke beleidsterreinen als gevolg van burgerraden. Deliberatie nodigt (een selectie van) inwoners uit om een geïnformeerd debat te voeren, door middel van **discussie** en dialoog een consensus te vinden en beleidsaanbevelingen te formuleren. Dit kan het beleidsproces **verdiepen**, omdat het een echte betrokkenheid van de burgers vereist om beleidsplannen te overwegen.

- **Directe democratie**

Onze samenleving lijkt een turbulente relatie te hebben met vormen van directe democratie, zoals referenda, omdat het burgers de beslissingsbevoegdheid geeft om rechtstreeks over beleidsvoorstellen te **stemmen**. Vaak krijgt dit de kritiek dat het niet per se de nodige diepgang brengt om constructieve beslissingen te nemen, vooral in gepolariseerde debatten. Maar directe democratie biedt wel de mogelijkheid om het debat te **verbreden**. Iedereen kan zijn mening geven, en niet enkel een steekproef van de gemeenschap.

• Participatieve democratie

Steeds vaker willen inwoners meer dan enkel aan de discussie bijdragen of op voorstellen stemmen. Ze willen eigen ideeën aandragen voor het beleid. Participatieve democratie betekent dat burgers in staat worden gesteld om actie te ondernemen, en dat door hen te betrekken bij cruciale momenten in de beleidscyclus, ideeën te delen en gezamenlijk budgetten te verdelen. Door het benutten van de collectieve intelligentie van gemeenschappen kan participatieve democratie de representatieve democratie **verrijken**.

Steven Boucher, oprichter van Dreamocracy, een denk-en-doe-tank:

“Eenmaal burgerconsultatie geïmplementeerd is, is er geen weg terug. Neem de stad Parijs, bijvoorbeeld. Burgerconsultatie begon er op kleine schaal met open fora en ideeënbboxen. Ondertussen worden er participatieve budgetten gelanceerd en bepalen burgers mee de financiering van crowd-sourced projecten. Deze vooruitstrevende dynamiek is inherent aan de belofte van consultatie.”

Wil je inwoners online betrekken? Wij staan klaar om te helpen!

CitizenLab heeft samengewerkt met **+200 lokale overheden** om online burgerparticipatie te lanceren via een participatieplatform. Het platform biedt een **mix van participatiemethoden**, wat je de mogelijkheid geeft om de methode per project aan te passen. We vertellen je met plezier meer over de exacte functionaliteiten van het platform en overleggen graag hoe het de participatie-ambities van jullie gemeente kan ondersteunen.

Vraag een gratis demo aan

Ga van start met burgerparticipatie
in jouw stad of gemeente!

www.citizenlab.co

hello@citizenlab.co

citizenlab.co

Copyright

Alle rechten voorbehouden 2020